

Posudek na rigorózní práci Mgr. Ivony Dömischové, Ph.D. na téma „Aktivizační metody jako prostředek rozvoje vybraných schopností a dovedností žáků“

Předložená rigorózní práce obsahuje 107 stran textu, dále seznam tuzemské i zahraniční literatury, seznam publikovaných prací autorky a přílohovou část obsahující formuláře použitých dotazníků. Práce je členěna na část teoretickou a empirickou.

Koncepce celé práce je promyšlená a vhodně strukturovaná. Hlavním cílem rigorózní práce je vytvoření komparační studie vybraných schopností a dovedností žáků 2. stupně základních škol v ČR i v zahraničí a naznačení možností jejich rozvoje za pomoci aktivizačních metod. Vedle hlavního cíle autorka formuluje výzkumný problém a stanovuje hlavní a dílčí cíle zvlášť pro teoretickou i empirickou část. Stanovené cíle se podařilo naplnit.

V teoretické části se autorka věnuje žádoucímu vymezení odborných pojmů především z pohledu pedagogického, ale i psychologického. Na základě studia odborné literatury a výsledků dosavadních výzkumů koncipuje základní schopnosti a dovednosti, které je potřeba u žáků základní školy rozvíjet (samostatnost, orientace v informacích, organizační schopnost, kreativita, aktivita, schopnost komunikace). Z hlediska těchto kvalit analyzuje pak zásadní vzdělávací dokumenty a věnuje pozornost charakteristice aktivizačních metod, jejichž prostřednictvím lze vybrané schopnosti a dovednosti rozvíjet. Oceňuji také provedení analýzy výsledků výzkumných šetření zaměřených na problematiku schopností a dovedností žáků. Zpracování teoretické části svědčí o autorčině dostatečné orientovanosti v problematice. Poznatky jsou předkládány na požadované odborné úrovni, přitom pro čtenáře srozumitelně formulovány.

Empirická část obsahuje přehledně zpracované informace o výzkumném šetření realizovaném prostřednictvím dotazníku u vzorku 329 respondentů - učitelů z ČR, Německa a Rakouska. Práce tak získala evropský rozměr.

Výzkumné předpoklady vycházející z výzkumných otázek jsou vhodně formulovány. Vzhledem k cílům empirické části a stanoveným výzkumným problémům byly zvoleny adekvátní metody sběru dat i jejich statistického zpracování.

Celá empirická část je přehledně zpracovaná a uspořádaná. Autorka prokázala schopnost projektovat a realizovat výzkumné šetření, fundovaně zpracovat a smysluplně interpretovat zjištěná fakta. Interpretace a diskuse výsledků je na velmi dobré úrovni.

Přestože práci hodnotím celkově jako kvalitně zpracovanou, mám několik poznámek a dotazů pro obhajobu:

a) Poznámky k teoretické části:

Autorka při vymežování základních pojmů neopomíjí ani pojem učení. Ve vztahu k tématu práce je ale možné doporučit bližší specifikaci konstruktivistického pohledu na proces učení. Bylo by proto vhodné, aby se autorka zamyslela nad vztahem aktivizačních metod a konstruktivistického pojetí edukačního procesu. Je podle názoru autorky nutné v zájmu efektivní aplikace aktivizačních metod a dosažení žádoucího rozvoje zmíněných kvalit vycházet z pozic pedagogického konstruktivismu?

b) Poznámky k empirické části:

Významným zjištěním je, že učitelé v zahraničí a ČR postrádají u svých žáků vybrané schopnosti a dovednosti v různé míře. Je možné se ptát, zda je pocítovaná míra absence schopností dána objektivní skutečností (tj. rozdíly ve schopnostech žáků) nebo odlišnými kritérii hodnocení našich a zahraničních učitelů (například podhodnocování, zvýšeně kritický pohled ze strany našich učitelů zejména při posuzování některých schopností).

Jak autorka sama naznačuje, možnost zobecnění závěrů je obtížná vzhledem k nevyrovnané četnosti srovnávaných skupin učitelů. V souvislosti s rozdílnou velikostí skupin upozorňuji na drobné formulační nepřesnosti (viz s. 104 - namísto „četnost pozitivních odpovědí“ doporučuji použít formulace „procento pozitivních odpovědí“)

Autorka navrhuje v rámci pokračování práce v dané oblasti další dotazníkové šetření. Může tuto představu blíže konkretizovat? Jak autorka nahlíží na další možnosti rozkrýví stanoveného výzkumného problému? Jaké jiné postupy navrhuje pro zkoumání vztahu aktivizačních metod a rozvoje definovaných schopností a dovedností žáků?

c) Poznámky ke struktuře a formální stránce:

Ačkoliv je práce celkově vhodně strukturována, k členění závěrečných kapitol mám drobné výhrady. Kapitoly 13 a 14 by bylo podle mého názoru vhodnější sloučit do kapitoly Diskuse výsledků výzkumu, kam by bylo možné doplnit i srovnání s dosavadními výzkumy. Kapitola 12 (Závěr) by pak mohla celou práci uzavírat. Připouštím ovšem, že názory na členění kapitol mohou být různé.

Po formální stránce je práce celkově na velmi dobré úrovni. Ojedinele se však vyskytují nepřesnosti v citaci literatury.

Závěr: Zpracování tématu a výsledky realizovaného výzkumu považuji za vysoce přínosné pro pedagogickou praxi i teorii. Autorka prokázala schopnost projektovat a realizovat výzkumné šetření, fundovaně zpracovat a smysluplně interpretovat zjištěná fakta. Přes výše uvedené připomínky jde o práci kvalitní, splňující požadavky na rigorózní práci a **doporučuji ji k obhajobě.**

V Olomouci dne 5. 9. 2011

Doc. PhDr. Eva Urbanovská, Ph.D.
oponentka rigorózní práce

Recenzní posudek rigorózní práce

„Aktivizační metody jako prostředek rozvoje vybraných schopností a dovedností žáků“

Autor: Mgr. Ivona Dömischová, Ph.D.

Předmětem posudku je rigorózní práce s názvem „Aktivizační metody jako prostředek rozvoje vybraných schopností a dovedností žáků“. Rozsah práce: 117 stran textu (i s literaturou a s publikační činností autorky) a 9 stran příloh.

1) Aktuálnost řešené problematiky

Autorka řeší v rigorózní práci problematiku aktivizačních metod, které hrají důležitou úlohu v současném pojetí výuky. Ovlivňují řadu dovedností pro život, čímž zajišťují realizaci cílových kategorií RVP ZV - klíčových kompetencí a očekávaných výstupů, a tím též efektivní vzdělávání. Rovněž komparace názorů a zkušeností učitelů z různých zemí je velmi podnětným prostředkem při hledání kvality práce ve školství.

2) Struktura disertační práce

Problematika je zpracována ve dvou hlavních částech, v teoretické a empirické, celkově ve 14 kapitolách.

Zaměření kapitol v teoretické části je vhodně vybrané. Nejprve jsou definovány pojmy osobnost, učení, schopnost, dovednost, výuková metoda a aktivizační metody výuky. Dále charakterizuje vybrané schopnosti a dovednosti žáků - samostatnost, orientaci v informacích, organizační schopnost, tvořivost, aktivitu a schopnost komunikace a týmové práce - všechny jako důležité předpoklady pro život v naší společnosti. Velmi zdařile definuje pojmy tvořivost a osobnost, méně výstižně týmovou práci.

Kapitola o vybraných schopnostech a dovednostech ve vztahu k pedagogickým dokumentům je důležitá, ale jeví se dost popisná. Práce s těmito kategoriemi mohla být vedena více do hloubky.

Větší pozornost by zasloužily i aktivizační metody jednak při rozpracování těchto metod ve vztahu k vybraným schopnostem, k rozvoji osobnosti, ve vztahu k cílovým kategoriím pedagogických dokumentů a jednak ve vztahu k součnému pojetí výuky. Informacím o nejnovějších důležitých výzkumech by prospělo užší propojení s tématem autorčina výzkumu. Mohlo jich být využito ještě později při vyhodnocování jeho výsledků.

V teoretické části jsou poskytovány podstatné informace, ale vzhledem k zaměření práce, pro hlubší pochopení současné situace, pro komplexní uchopení problému, který řeší v empirické části, pro objektivní a mnohostrannou interpretaci výsledků empirického šetření, by bylo prospěšné zmínit ještě další okruhy. Jedná se dle mého názoru o charakteristiku moderního pojetí výuky, o popis současného stavu ve školství (doporučení Bílé knihy je již aplikováno do praxe přibližně 10 let), o odlišnostech systémů výuky a vzdělávání u nás a v zahraničí, o vlivu názorů a zkušeností učitelů na jejich odpovědi v dotazníkovém šetření. Tento nedostatek částečně narušuje integritu mezi teoretickou a empirickou částí rigorózní práce.

Z hlediska úplnosti informací se mi jeví empirická část zdařilejší než teoretická.

Hlavní cíle práce pro teoretickou i výzkumnou část byly vymezeny jasně a byly splněny.

3) Teoretická východiska

Teoretická východiska tvoří především soudobé pedagogické dokumenty státní úrovně a současná pedagogická a psychologická literatura našich i zahraničních autorů.

4) Výzkumná metodologie

Výzkumná metodologie byla navržena autorkou. Metoda dotazníkového šetření je v tomto případě vhodně zvolena. Otázkou je formulace jeho položek. Byly by odpovědi jiné, kdyby byly formulovány pozitivně?

Vzorek respondentů a výzkumných metod jsou dobře popsány. Počet dotazovaných je dostatečný a zdůvodněný. Je třeba ocenit úsilí autorky získat výsledky ze zahraničí.

5) Analýza shromážděných dat a interpretace výsledků výzkumu

Data, která autorka získala sběrem, přináší informace, které upřesňují pohled na současnou situaci ve výchovně vzdělávací oblasti. Jsou zpracovány statisticky velmi solidně a předloženy přehledně se shrnutím. Výsledky jsou průkazné, věrohodné. Domnívám se však, že jejich interpretace mohla být hlubší.

6) Kvalita diskuse a formulace závěrů výzkumu

Autorka vyvozuje z výsledků správné závěry, nezapomíná na dopady především na pedagogickou činnost na vysoké škole, kde působí. Je důležité, že aplikaci sama ovlivní. Bylo by vhodné vést ještě diskusi nad příčinami zjištěné situace.

7) Formální stránka hodnoceného textu

Práce je přehledná, logicky strukturovaná. Po grafické stránce je práce velmi dobře zvládnuta, zvláště ve výzkumné části. Výsledky jsou zpracovány do barevných grafů doplněných popisem. Citace jsou rovněž uvedeny dle normy. V seznamu literatury chybí mnohé důležité pedagogické literární zdroje související s tématem rigorózní práce, např. B. Čechová, H. Kasíková, D. Sitná, a další).

Po formální stránce práce odpovídá požadavkům na díla tohoto druhu.

8) Celkový komentář se závěry

Význam předkládané práce spočívá v přínosu pro praxi v daném tematickém okruhu. Přispívá k pochopení současného stavu a podněcuje reakci pro její zlepšení. Z tohoto důvodu je cenné porovnání výsledků u nás se zahraničím.

K diskusi v rámci obhajoby rigorózní práce předkládám následující otázky:

1. Popište, jak bylo zajištěno, že všichni dotazovaní učitelé chápali pojem „aktivizační metody“ stejně.
2. Provedte komplexní shrnutí činitelů, kteří ovlivňují názory učitelů na schopnosti a dovednosti žáků.
3. Ve kterých schopnostech a dovednostech lze provést srovnání výsledků z výzkumů PISA s výsledky vašeho výzkumu? Popište a provedte porovnání.

Tento vědecký a odborný text splňuje podmínky rigorózní práce, proto ji doporučuji k obhajobě.

V Hradci Králové 24.10.2011

PhDr. Jana Doležalová, Ph.D.

PdF UHK

